

Kaip programose verčiame *advanced*, *custom(ize)* ir *fit*?

Kompiuterių programų lokalizavimas (šiuo atveju – vertimas į lietuvių kalbą) pamažu išibėgėja – jau turime keletą plačiai paplitusių lokalizuotų programų. Tai vaikų kūrybiškumui ugdyti skirtos *Logo* programavimo sistemos *LogoWriter* bei *Komenskio Logo*, pagalbinė programa kompiuterio ištekliams bei duomenims tvarkyti *Windows Commander*. Pradėta pramoniniu būdu gaminti ir visuotinai platinti *Microsoft Office XP* (tiesa, kol kas išversta tik tekstų doroklė *Word*), verčiamos *Linux* operacinė sistema bei interneto naršyklė *Netscape Communicator*. Taigi ypač aktualu, kad tos pačios sąvokos visose programose būtų verčiamos vienodai.

Šį kartą norėtusi aptarti porą angliškujų terminų: *custom(ize)* bei *advanced*. Net ir angliškose programose labai įvairius ir skirtingus dalykus įvardija šiais terminais.

Pradėkime nuo šių žodžių vertimo remiantis bendrinės kalbos žodynu. Pagal B. Piesarsko „Didįjį anglų-lietuvių kalbų žodyną“ („Alma litera“, 2000), atrinkus tinkamiausias reikšmes, turime:

advanced – 1) esantis priešakyje, priešakinis, 2) pažangus, progresyvus, 3) (daugiau) pažengęs į priekį; aukštesnio tipo, sudėtingesnis.

custom – *daiktavardžiai* 1) paprotys; įprastas dalykas, 2) klientūra, pirkėjai, 3) paprotinė/papročių teisė *bei amerikiečių vartojamas būdvardis, reiškiantis* „padarytą pagal užsakymą“. **Customize** – gaminti pagal užsakymą; pritaikyti individualiam vartotojui.

fit – *veiksmažodžiai* 1) tikti; (pri)derėti; 2) (pri)taikyti, priderinti (*to*); įtaikyti (*into*); 3) pritaisyti, įtaisyti (*to, on*); 4) įtilpti (*into; t. p. fit in*); 5) atitikti; **fit in** a) įmontuoti; pri(si)derinti, pri(si)taikyti (*with*); *būdvardžiai* tinkamas, pritaikytas; *daiktavardžiai* 1) tikimas; 2) pritaikymas, priderinimas; atitikimas (*between*).

Iš pirmo žvilgsnio atrodytų, kad tik *custom* ir *fit* panašūs, o *advanced* visiškai kitką įvardija. Deja konkretūs atvejai programose liudija priešingai. Nesunku rasti atvejų, kai *advanced* ir *custom* žodžiais pavadinti tie patys arba labai artimi dalykai:

<i>Advanced</i>	<i>Custom (-ize, -ise)</i>
<i>Yahoo</i> paieškos sistemoje Advanced Search bei <i>Excite</i> paieškos sistemoje Advanced Web Search srityse galima patikslinti paiešką: nurodyti paieškos metodą, ieškomų dokumentų sukūrimo laiką, kur ieškoti bei kiek dokumentų pateikti viename lape ir t.t.	<i>Alta Vista</i> paieškos sistemoje po mygtuku Customise „slepiasi“ paieškos išsamios užklausoje anketa: galima nurodyti, kokiu pavidalu pateikti paieškos rezultatus, kokius filtrus naudoti, kiek ieškinių pateikti viename lape ir t.t.
<i>MS IE</i> (5 ir 6 versijos): interneto parinkčių lango kortelėje Advanced randame didžiulį sąrašą naršyklės statų (angl. <i>settings</i>), kurias galima nustatyti patiems, sąrašą;	<i>MS IE</i> (6 versijos): interneto parinkčių lango kortelės <i>Security</i> mygtukas Custom Level iššaukia papildomą skydelį, kur ilgame parinkčių sąrašą galima nurodyti, kaip naršyklė turi elgtis įvairiais tinklalapių priedais (leisti ar neleisti vykdyti <i>ActiveX</i> intarpus, <i>Java</i> programas, leisti ar drausti dokumentų atsisiuntimo iš interneto galimybę ir t.t.);
<i>MS Outlook Express</i> pašto vartotojo sąskaitos parinktyse Advanced kortelėje nurodomos papildomos pašto serverio darbo savybės. <i>MS IE</i> (6 versijos): interneto parinkčių lango kortelės <i>Privacy</i> mygtukas Advanced iššaukia papildomą skydelį, kur galima nurodyti, kaip elgtis su interneto slapukais (angl. <i>cookies</i>); interneto parinkčių lango kortelės <i>Connections</i> mygtukas <i>LAN Settings</i> iššaukia papildomą skydelį, kuriame Advanced mygtuku iškviečiamas Proxy serverio statų patikslinimo skydelis;	<i>Netscape Communicator</i> (4.76 versija) <i>Preferences</i> skydelio atsakymų siuntėjui (<i>Return Receipt</i>) parinktyse mygtuku Customize iškviečiamas papildomas skydelis, kur reikia nurodyti, kaip turi būti elgiamasi, jei siuntėjas reikalauja patvirtinimo apie laiško įteikimą.

Atmetus panašaus vartojimo atvejus, galima pastebėti, kad **advance(d)** dažniausiai vartojamas kurioms nors papildomoms savybėms (ar parinktims) nusakyti, pavyzdžiui *MS Windows 98* vaizduoklio savybių skydelyje **Advanced** mygtuku išskviečiamas papildomas skydelis vaizdo plokštės pavadinimui bei savybėms nurodyti. Tačiau yra atvejų, kur nesunku išvelgti, kad programų kūrėjai apskritai nesistengė pasukti galvos, kaip pavadinti, o parašė žodį *advanced*. Čia geriausias pavyzdys – *MS Windows 98* sistemos paieškos programos (*Find*) kortelių pavadinimai: 1) *Name and Location*, 2) *Date*, 3) *Advanced*. Pirmuoju atveju ieškoma pagal pavadinimą ir įrašymo vietą, antruoju – pagal įrašymo datą, trečiuoju (*advanced*) – pagal dokumentą sukūrusią programą bei jo didumą. Įdomu pastebėti, kad *MS Windows 2000 Professional* paieškos programoje (jau *Find* pakeistas į *Search*) jau po *Advanced* žodeliu slypi dokumento įrašymo vieta, o ne didumas bei sukūrusi programa.

Iš apžvelgtų atvejų matyti, kad programose sutinkamą *advanced* galima versti:

1. *Sudėtingėsnis, sudėtingėsnė* (pavyzdžiui, paieška internete).
2. *Papildomi, papildomos* (parinktys ir pan.).
3. *Kiti, kitos* (požymiai, savybės, parinktys ir pan.).
4. *Daugiaū* (požymių, savybių, parinkčių ir pan.).

Kitas žodis – **Custom (-ize, -ization)** – sutinkamas gerokai dažniau ir beveik visuomet atitinka *padaryto pagal užsakymą arba pritaikyto individualiam vartotojui* atvejus. Štai keletas tokio vartojimo atvejų:

1. *MS Word 2000* programoje nestandartinės spalvos parinkimo skydelis pavadintas *Custom*. Vartotojo susikurtos spalvos *Microsoft Paint* programoje vadinamos *Custom Colors* (analogiškai pavadintas ir *Netscape Composer* programos *Other* mygtuku išskviečiamas spalvų skydelis). Tuo tarpu *Adobe PhotoShop* programoje *Custom Colors* pavadintos įvairių spalvų katalogų spalvos (pavyzdžiui, *Pantone* katalogo spalvos). *Corel Photo-Paint* programoje apskritai vengiama *Custom* žodžio – viskas įvardinta konkrečiai: modeliai (spalvų), maišytos spalvos, paletės.
2. Programų priemonių mygtukų tvarkymas *Microsoft* programose įvardijamas ***Customize, Corel – Customization***.
3. Vartotojo nurodytas nestandartinis popieriaus lapo dydis praktiškai visose programose vadinamas *Custom size*, vartotojo sukurtas žodynas rašybos tikrinimui – *Custom Dictionary*.
4. *MS Excel 2000* programoje *Custom Header* bei *Custom Footer* nurodo vartotojo sukurtas konkrečias puslapio antraštę bei paraštę.

Gana įdomiai panašiu atveju pasielgta *Adobe PageMaker* (6.5 versija) programoje: jei reikia nurodyti vieną duomenį (pavyzdžiui, šrifto dydį – *Font* → *Size*), tai vartojamas *Other* žodis, jei reikia nurodyti daugiau duomenų (pavyzdžiui, linijos storį bei stilių), tai vartojamas žodis *Custom (Stroke)*, jei reikia parodyti kurių nors elementų sąrašo tęsinį (pavyzdžiui, šriftų pavadinimų) – vartojamas žodis *More*. Bet ne visose programose viskas taip sklandu. Antai *MS Excel 2000* randame sunkiai paaiškinamą diagramų skirstymą į *Standard Types* ir *Custom Types* – abiem atvejais diagramas kurti padeda *vedlys* (angl. *wizard*), abiem atvejais yra diagramų šablonų rinkiniai ir vartotojui tikrai sunkiai išvelgiama tokio skirstymo prasmė.

Taigi, apibendrinami *Custom (-ize, -ization)* vartojimo atvejus, galime siūlyti jį programose versti taip:

1. *Kitóks, kitókia, kitas, kità* (pavyzdžiui, spalva, popieriaus lapas ir pan.).
2. *Pasiriñkti, pasirinktinai, pasirinktinis* (lapo dydis, spalva ir pan.).
3. *Paviēnis, išskyrinis, išskyrūs* (šis atvejis siūlomas atsižvelgus į *custom(ize)* prancūziškąjį vertimą *personnel, personnalisé*).
4. *Pritaikyti, pritaikytas, pritaikyta* (individualiam vartojimui).

Trečiasis terminas – *fit* – praktiškai visose programose vartojamas viena ir ta pačia prasme – *pritaikyti, įtalpinti, sutalpinti*. Čia, kaip matome, reikšmės sutampa su trečiuoju *custom* atveju. Šiuo atveju siūlyčiau vartoti žodžio *taikyti* sinonimą *tinkinti*, (t. y. *padaryti tinkamu*) – juk visais atvejais kažkas tai padaroma tinkamu (sugalpinama, įtalpinama). Štai keletas siūlomų *fit* vertimo pavyzdžių: *Fit in Windows – tinkinti lange, Fit Width – tinkinti (pagal) plotį, To Fit – tinkinti, Fit on Screen – tinkinti ekrane* ir t. t.

Sąvoką *tinkinti* galima sutikti ir kai kuriose lietuviškose programose, pavyzdžiui, *OS/2 Warp* operacinėje sistemoje bei *Microsoft Word 2002*. Natūralus klausimas – ar tinkamai pavartota? Štai keletas *Microsoft Word 2002* programos sąvokų vertimo pavyzdžių: ***Fit text*** – ***talpinti tekstą***; ***Automatically resize to fit contents*** – ***Automatiškai dydį derinti prie turinio***; ***Custom (color)*** – ***Pasirinktinai***; ***Custom (Page Border)*** – ***Pasirinktinai***; ***AutoFit*** – ***Automatinis talpinimas***; ***AutoFit to Contents*** – ***Automatiškai talpinti į turinį***; ***AutoFit to Windows*** – ***Automatiškai talpinti į langą***; ***Customize...*** – ***Tinkinti...***; ***Custom Dictionary*** – ***Vartotojo žodynai***; ***Customize (Bullets and Numbering)*** – ***Tinkinti (Ženkleliai ir numeravimas)***; ***Custom size*** – ***Pasirinktinis dydis***.

Matome, kad *fit* verčiamas *talpinti* bei *derinti*, tuo tarpu *custom* – *pasirinktinai*, *pasirinktinis*, *tinkinti*. Pažvelgę į ankstesnius siūlymus, matome, kad abiem atvejais *fit* puikiausiai buvo galima versti *tinkinti*, tuo tarpu *custom(ize)* visais atvejais galima išsiversti pasiūlytais šiame straipsnyje vertimo variantais nevarojant *tinkinti*.

Apibendrinus išdėstytas mintis matyti, kad atsisakius *advanced* trečiojo atvejo (*kiti, kitos*) bei *fit* verčiant tik žodžiu *tinkinti*, lietuviškai pavyktų beveik visur (nebent išskyrus atvejus, kai pripainiota programos kūrėjų...) atskirti lietuviškuosius *custom*, *advanced* bei *fit* atitikmenis.